

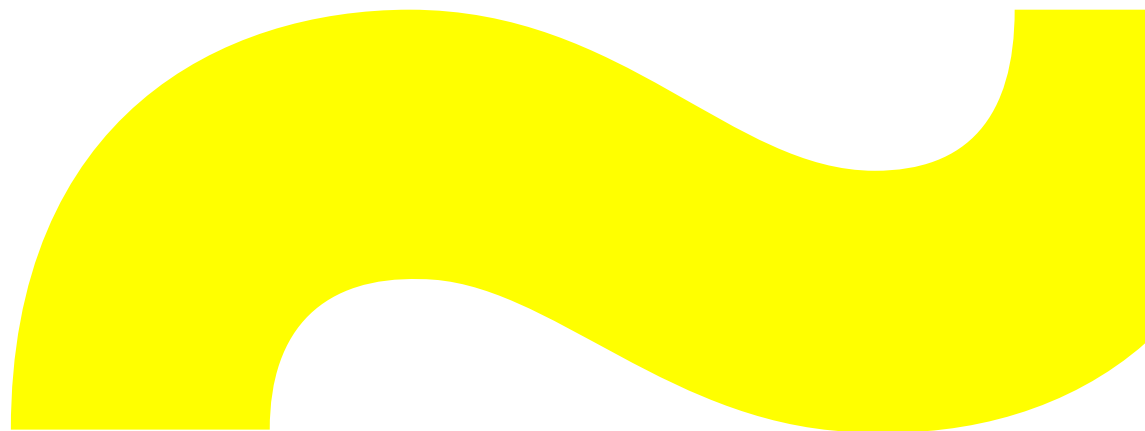
Jz

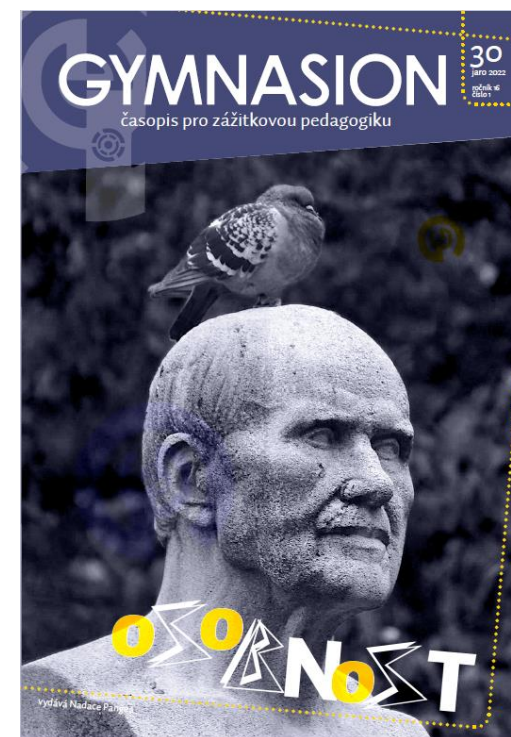
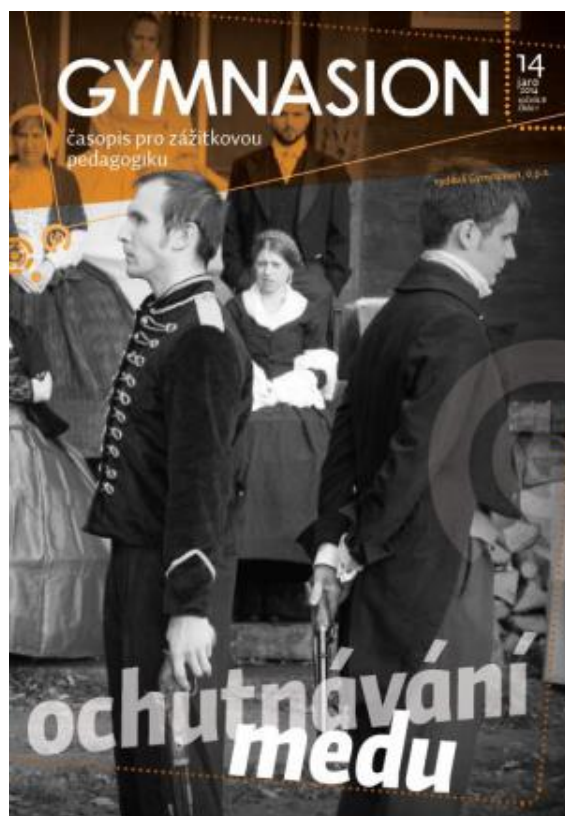
Jabok - Vyšší odborná škola
sociálně pedagogická
a teologická

ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA 2022

Co je to „Zážitková pedagogika“?

- Gymnasion č. 14 – Ochutnávání medu
- <http://gymnasion.org/vydani/>

Jabok~

Prožitek – Zážitek – Zkušenost

- AJ: Experience, NJ: Erlebnis / Erfahrung, FJ: Expérience
- **Prožitek**
 - Tady a teď, nepřenosný
 - Jako filmový pás – jednotlivá okénka fotografie
- **Zážitek**
 - To, co se nám uložilo v hlavě, ale ještě to nemáme moc zpracované , nepřenosný
 - Výsek filmového pásu – uchopený až zpětně
- **Zkušenost**
 - Zpracovaný zážitek – to, co už můžeme předat druhým nebo použít sami příště v podobné situaci

Jabok~

Zkušenost

Zkušenost není to, co jsem zažil, ale to, co jsem s tím zážitkem udělal!

Jabok~

Zóny (dis)komfortu

- Chceme-li efektivně učit (obzvlášť pomocí her či aktivit), je třeba vyvádět účastníky programu mimo zónu komfortu, do zóny lehkého diskomfortu – zóny učení. Aby to bylo bezpečné, je nutné nejprve dobře nastavit pravidlo dobrovolnosti.
- Každý pedagog by si měl být vědom toho, že zóna (dis)komfortu je u každého člověka jinak široká v oblasti fyzické, psychické, spirituální, ... Jakmile se účastník dostane do zóny ohrožení, přestává se učit a řeší pouze svou obranu (tou může být i útok).

Jabok~

Principy ZP v praxi

ZÁMĚR

PROGRAM

REFLEXE

Jabok~

Záměr

- Co chceme dělat?
 - Co bychom chtěli předat?
 - Kam by se měli účastníci programu posunout?
- Pro koho si chceme něco připravit?
- Proč chceme určitý program/kurz připravit?
- Kdo a proč nám dává zadání?
- Co chceme, aby účastníci prožili?

Jabok~

Záměr - fáze

- Analýza potřeb/poptávky účastníků programu/kurzu
- Stanovení témat a formulace cílů
- Vytvoření osnovy/plánu/scénáře
 - Na základě didaktických zásad
 - Pomocí principů dramaturgie
- Vyjasnění dalších faktorů (být si vědomi hodnot a dlouhodobých cílů, na kterých stavíme + mít co nejvíce informací o skupině, místě, času a zdrojích)

ZP nelze dělat dobře bez cílů

Cíle, cíle, cíle ...

Jabok~

SWOT analýza – strategické plánování

	POMOCNÉ – dosažení cíle	ŠKODLIVÉ – dosažení cíle
VNITŘNÍ PŮVOD (atributy organizace)	SILNÉ STRÁNKY (STRENGTHS)	SLABÉ STRÁNKY (WEAKNESSES)
VNĚJŠÍ PŮVOD (atributy prostředí)	PŘÍLEŽITOSTI (OPPORTUNITIES)	HROZBY (THREATS)

SWOT analýzu lze použít: 1) Na instituci 2) Na sebe 3) na děti / lidi, s kterými pracuji

SMARTer – pomůcka pro ověření cílů

SPECIFIC	MEASURABLE	ACHIEVABLE	RELEVANT	TIME-BOUND	EVALUATED	REVIEWED
KONKRÉTNÍ	MĚŘITELNÝ	DOSAŽITELNÝ	RELEVANTNÍ	OHRANIČENÝ V ČASE	Z-HODNOCENÝ	REVIDOVANÝ
Significant - významný	Meaningful - smysluplný	Appropriate - odpovídající	Realistic - realistický	Timed - termínovaný	Ethical - etický	Rewarded – dává odměnu
Stretching - posouvající	Motivational - motivující	Agreed - odsouhlasený	Result-oriented – orientovaný na výsledek	Timetabled - načasovatelný	Enjoyable - zábavný	Recordable - zaznamatelný
Simple - jednoduchý	Manageable - uřiditelný	Assignable - zadatelný	Resourced – pokrytý zdroji	Trackable - dohledatelný	Ecological - ekologický	
		Ambitious - ambiciózní	Rewarding - odměňující	Tangible - hmatatelný	Engaging - poutavý	

Než začneme cokoli připravovat

HODNOTY

ZÁMĚR PROGRAMU (témata, cíle)	ÚČASTNICKÁ SKUPINA (počet, věk, pohlaví, ... další důležité údaje)	MÍSTO (kde to bude)	ČAS (termín, délka programu)	ZDROJE (materiál, finance, lektori)
---	---	-------------------------------	---	---

Jabok~

Programový kontrolní list – část 1

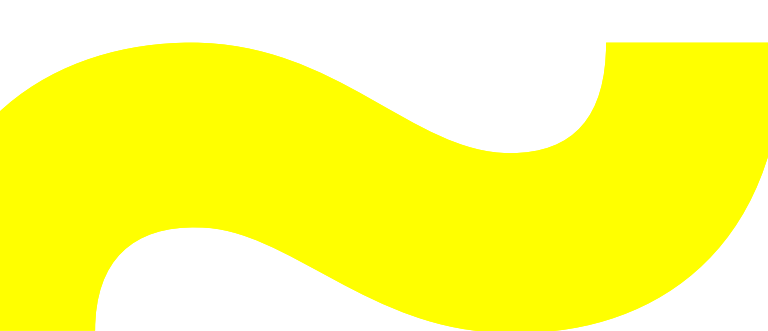
- **Cíl**
 - Vím, čeho chci dosáhnout, co má aktivita žákům přinést? (Jak se mají po jejím skončení cítit, co mají vědět, dělat, o čem přemýšlet atd.)
- **Účastníci**
 - Vím, kolik bude žáků?
 - Jaké je jejich složení a zda to může ovlivnit aktivitu?
 - Chci záměrně pracovat s některými jednotlivci (dát jim podpůrnou, vedoucí nebo jinou roli?)
- **Místo**
 - Kde bude aktivita probíhat – venku, nebo uvnitř?
 - Přináší místo realizace nějaké omezení? (jaké činnosti zde mohu/nemohu dělat, může zde aktivitu něco/někdo rušit?) Vyhovuje mi místo realizace, anebo je třeba jej dotvořit tak, aby splňovalo mé představy o průběhu aktivity a atmosféry?
- **Čas**
 - Kdy bude aktivita probíhat – ráno, v poledne, večer?
 - Jaké počasí očekávám?
 - Do jakého rámce ostatních činností bude zařazena – co mají žáci ten den už za sebou a před sebou?
 - Jak dlouho bude trvat příprava?
 - Kolik času je potřeba na realizaci samotné aktivity?
- **Materiál**
 - Mám všechny potřebné pomůcky?

Programový kontrolní list – část 2

- Rizika (fyzická, psychická)
 - Mohou se nějaká vyskytnout?
 - Lze je eliminovat dopředu?
 - Jaká jsou kritická místa?
 - Jak mohu problematickým momentům předcházet?
- Pravidla
 - Mám připravená pravidla?
 - Víím, jakou formou je žákům předám?
 - Mám odpovědi na možné dotazy?
 - Jsou v pravidlech nějaká slabá místa, možnost různého výkladu? (Vím, co s tím udělám?)
- Motivace před hrou
 - Jak se mají žáci po motivaci cítit, jak mají jednat, co mají dělat?
 - Jak toho docílím?
- Realizace
 - Vím, jak proběhne losování do týmů, kolik týmů bude a zda budou vyrovnané?
 - Mám časový harmonogram jednotlivých fází aktivity (motivace, pravidla)?

Programový kontrolní list – část 3

- Reflexe a hodnocení
 - Vím, čím bude aktivita končit a jak její konec oznámím?
 - Mám představu o tom, kam by měla vést následná reflexe aktivity? (bude se jednat spíše o odfiltrování a pojmenování zážitků a zkušeností, či se budete chtít věnovat konkrétnímu tématu?)
 - Jak chci aktivitu hodnotit?
 - Kdo provede hodnocení?
 - Byla sdělena kritéria hodnocení v rámci vstupních informací?
- Zakončení programu
 - Jak po aktivitě uklidíme?
 - Bude potřeba udělat něco dalšího po ukončení programu? (např. přesunout se na jiné místo, atd.)

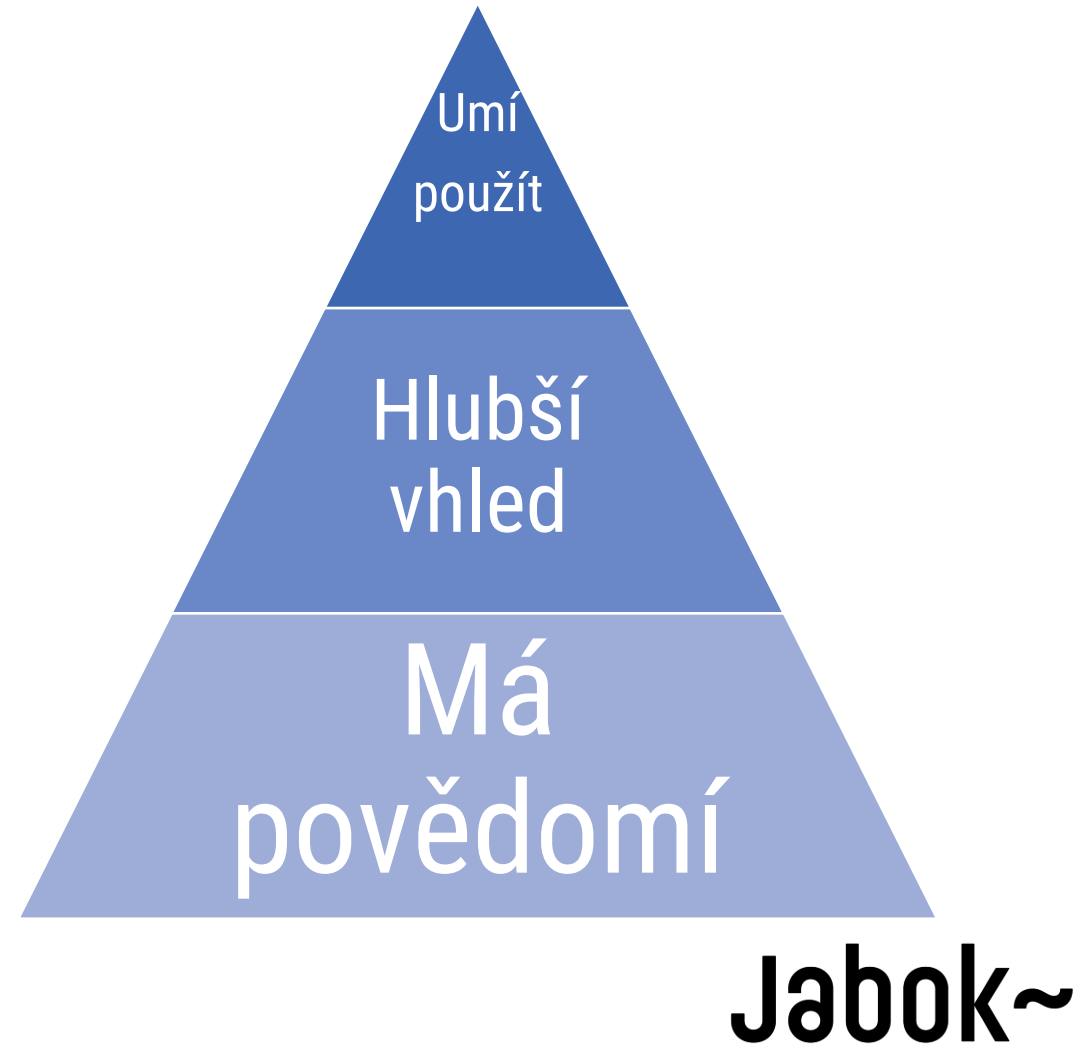
„Investice vložená do programu v době před zahájením je základem jeho úspěchu a účinnosti.“

Milena Holcová

Jabok~

Jak formulovat konkrétní cíle

- Co tedy chci konkrétně (na)učit?
 - Formulovat přes KOMPETENCE
- Jak formulovat cíl(e):
 - Podmět (žák, student, účastník, ...)
 - Sloveso dle úrovně cíle
 - Co se konkrétně naučí

Dělení cílů výuky

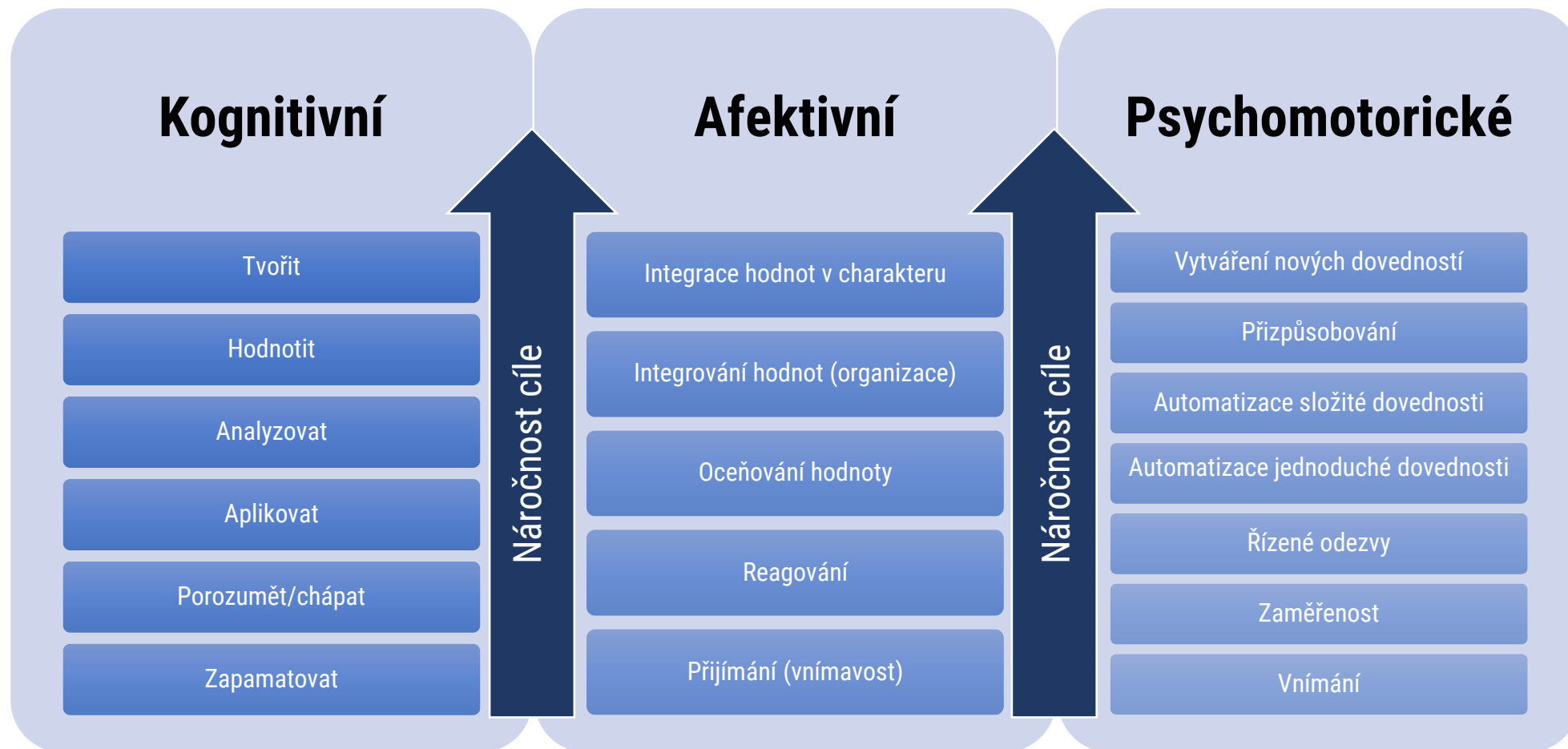
KOGNITIVNÍ (vzdělávací) vědomosti

AFEKTIVNÍ (postojové) emoce, hodnoty

PSYCHOMOTORICKÉ (výcvikové) pohyb

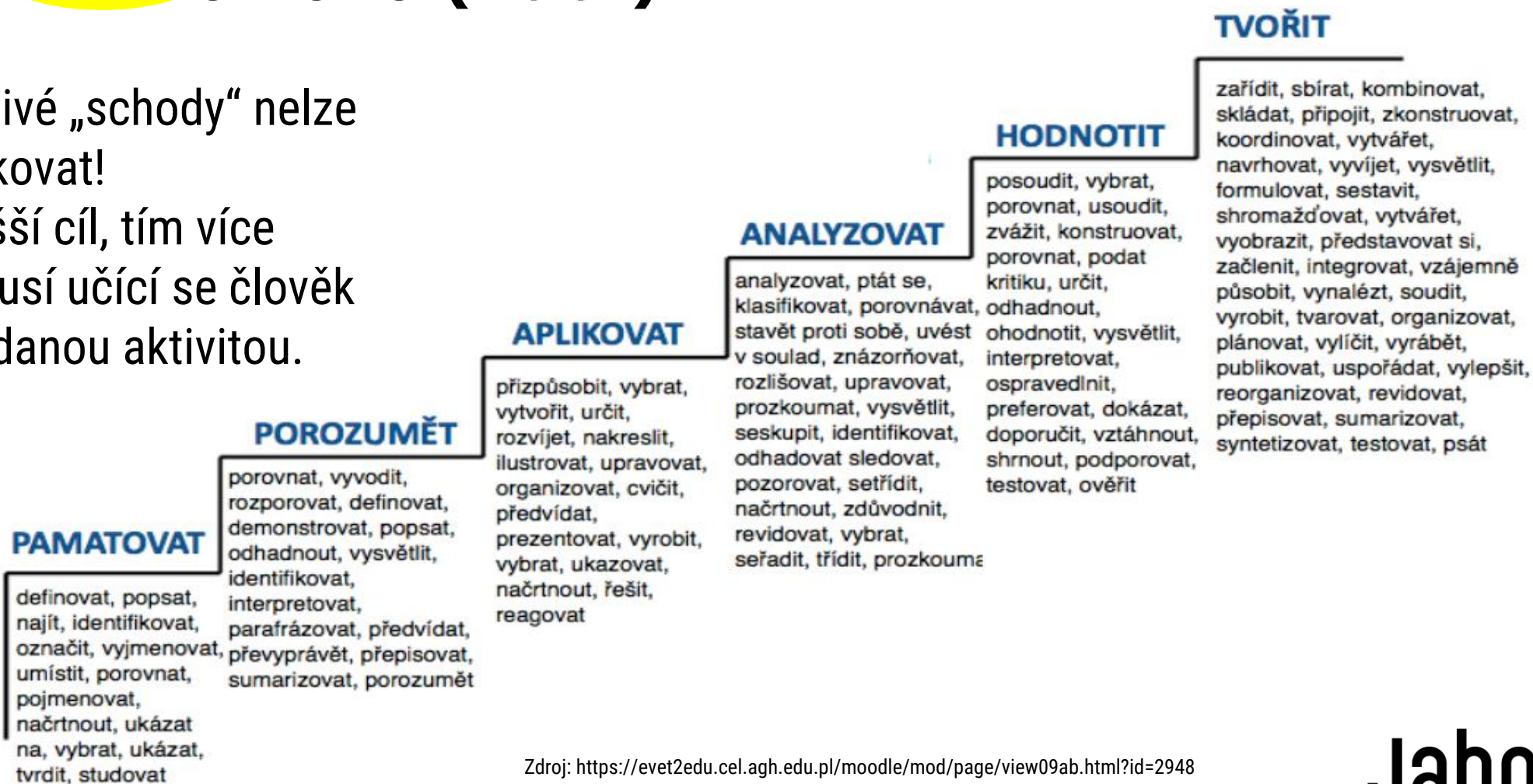
Jabok~

Taxonomie vzdělávacích cílů (RVP)

Bloomova revidovaná taxonomie kognitivních cílů (2001)

Jednotlivé „schody“ nelze přeskokovat!
Čím vyšší cíl, tím více času musí učící se člověk strávit danou aktivitou.

Zdroj: <https://evet2edu.cel.agh.edu.pl/moodle/mod/page/view09ab.html?id=2948>

Jabok~

Příklady formulací kognitivních cílů

- **Pamatovat:** Student **ukáže** kontinent, **na** kterém leží stát Argentina.
- **Porozumět:** Student **vysvětlí** skleníkový efekt.
- **Aplikovat:** Student **určí** na mapce křižovatky, v jakém pořadí pojedou vozidla.
- **Analyzovat:** Student **zdůvodní**, proč je třeba chovat se ekologicky odpovědně.
- **Hodnotit:** Student **doporučí** nejvhodnější cestu pro přepravu nadměrného nákladu.
- **Tvořit:** Student **sestaví** přehled největších lokálních znečišťovatelů ovzduší dle různých kritérií.

Praktický úkol – hotový příklad

1. Zvolte si téma
 - Komunikace
 2. Zvolte si cílovou skupinu
 - Studenti Jaboku
 3. Zvolte si úroveň a typ cíle
 - Integrovaní hodnot (afektivní)
 4. Formulujte pedagogický cíl
 - Student Jaboku se dostane do situace, ve které by se dalo jednoduše podvádět za účelem rychlejšího dosažení cíle.
 5. Co pro to musím udělat
 - Běhací hra, cca 600 papírků se smajlíky/písmeny
1. Zvolte si téma
 - Mikuláš
 2. Zvolte si cílovou skupinu
 - Dospělí lidé v neziskové organizaci
 3. Zvolte si úroveň a typ cíle
 - Analyzovat (kognitivní)
 4. Formulujte pedagogický cíl
 - Dospělý člověk před komisí (tu tvoří jeho nadřízení) shrne a prezentuje, co za celý minulý rok udělal. Dospělý ví, že to jistě ovlivní výši jeho platu.
 5. Co pro to musím udělat
 - Vedení organizace musí souhlasit, že zasedne v komisi

Praktický úkol

1. Zvolte si téma
 - podzim, středověk, Mikuláš, stupnice, zásady slušného chování, co mě baví, ...
2. Zvolte si cílovou skupinu
 - děti ve školní družině, kroužek hry na flétnu, teenageři v nízkoprahovém/otevřeném klubu, ...
3. Zvolte si úroveň a typ cíle
 - Kognitivní: pamatovat, porozumět, aplikovat, analyzovat, hodnotit, tvořit
 - Má povědomí, hlubší vhled, umí použít
 - Kognitivní – Afektivní – Psychomotorický (Estetický, Sociální, Spirituální)
4. Formulujte pedagogický cíl
 - Kdo + sloveso + co přesně se naučí
5. Co pro to musím udělat

Program

- Záměry se realizují v podobě jednotlivých aktivit
 - Hry, herní aktivity, aktivity, programové prvky
- Mít na paměti, že program a prožitky – zážitky, které přináší jsou jen prostředkem pro naplnění cílů
- Určuje směr – z nepřeberného množství aktivit a her máme vybrat ty nejvhodnější pro naše cíle
- Pedagog musí vědět, jak a jakými aktivitami chce dosáhnout svých cílů a účastníci musí přesně vědět, co mají dělat (ke zvědomení dojde buď automaticky nebo v reflexi)

Jabok~

Program - fáze

- Výběr programových prostředků, které nejlépe odpovídají našim cílům
 - Hodně pomůže herní princip
- Výběr vhodných prostředků motivace a uvedení programových celků
- Realizace programových celků
- (Reakce na témata/podněty skupiny – programové celky mohou být nějakým způsobem vhodně upraveny)
 - Přenastavení „šoupátek“
- Programový prostředek = jakákoliv aktivita, která bude směřovat za mým pedagogickým cílem
 - Od hry, přes závod, pletení košíků či malování nosem až po hluboké ponoření se do sebe

Uvedení programového prostředku

- Zvažte, zda mají účastníci vědět, co je cílem
- Motivovat + vysvětlit pravidla hry, průběh i ukončení
- Pravidla sdělit jasně a stručně, je-li jich více, vytiskněte/promítněte je
- Pravidla neměnit v průběhu hry (je-li to jen trochu možné, nebo není-li to záměrem)

Reflexe

- Reflexe – ohlédnutí se za tím, co účastníci prožili
- Uchopení prožitků-zážitků (nejen na kognitivní úrovni – jejich zvědomení) pro další využití v životě
- Transformace zážitku ve zkušenost (minimálně začátek procesu)
 - Zpravidla pomocí diskuse při reflexi se snažíme propojit zážitky účastníků s našimi pedagogickými cíli

Reflexe - fáze

- Uchopení (zpracování) zážitků a emocí
- Transformace zážitku ve zkušenost – formulace konkrétních výstupů
- Naplánování toho, jak lze nově nabyté zkušenosti využít

S čím reflexe může pomoci

- Umožní sledovat vlastní (po)kroky jak jednotlivcům, tak celé skupině
- Uvědomit si problémy (a řešit je)
- Sdílet nápady, myšlenky, pocity
- Plánovat a organizovat aktivity
- Prodat své myšlenky
- Podpořit jeden druhého
- Odnést si z programu co nejvíce

Styly vedení reflexe

**Účastník je
z mého
(lektorského)
pohledu**

NEKOMPETENTNÍ

Já rozhoduji a proto je
třeba kontroly a
kompenzace

KOMPETENTNÍ

On rozhoduje a já je
podporuji a aktivizuji

Instruktor

(Dává instrukce)

Mentor

(Nabízí cesty, podněty; Poučuje)

Lídr

(Vede příkladem; Inspiruje; Má
vizi)

Kouč

(Podporuje; ptá se)

Jabok~

Zásady reflexe

- Vzájemný respekt
- Každý mluví sám za sebe, ne za skupinu
- Každý má právo na svůj názor ... každý je přece odborníkem na to, co sám prožíval
- Jeden mluví, ostatní naslouchají
- Každý má právo se diskuse/zvolené techniky nezúčastnit
- Vše, co je řečeno, zůstane ve skupině

- Neotvírejte to, co nebudete umět / víte, že nestihnete uzavřít

Jabok~

Obecná struktura reflexe II.

- 4) Fáze změn a přesahů do reálného života – „CO DÁL + UZAVŘENÍ“
- Co si z toho (ne)odnést
 - Nabídka sebereflexe a uvědomění posunu účastníka
 - Pojmenovat princip, který účastník vnímá jako přínosný pro život
 - Tvorba plánu, jak novou zkušenost zakomponovat do života
 - Ať si z toho netáhnou nějaké břímě dál – uzavřít
- ...
- 5) Následuje-li v programu něco, co na právě zpracovaný zážitek navazuje, pak je čas na ÚVOD DO DALŠÍ AKTIVITY
- Účastníci si na základě právě proběhlé reflexe mohou nastavit nové cíle

Reflexe – pokládání otázek

- Instruktor nehodnotí – spíše shrnuje
- Pomáhá účastníkům zorientovat se v prostoru/procesu
- Instruktor svými otázkami navádí účastníky, aby si uvědomili procesy, které proběhly, shrnuje témata, podporuje, hlídá, aby prostor vyjádřit se byl pro všechny přístupný
- Podněcující – vhodné
 - Otevřené otázky
 - Jednoznačné (neptá se na různé věci najednou)
 - Nevnučující otázky (otázky, na které instruktor chce slyšet konkrétní odpověď)
 - Jde ke konkrétním situacím
- Dobře si rozmyslet (nevhodné)
 - Nevhodně uzavřené otázky
 - Příliš obecné otázky
 - Dobrá otázka na špatném místě / ve špatnou dobu
 - Otázky laděné do negativna / záporů